«ضیافت ایثار» در حرم مطهر رضوی

خبر امروز

نخستین دوره ملی ضیافت ایثار با حضور ۴۰۰ نفر از دختران شهدای دفاع مقدس و دفاع از حرم، جانبازان و ایثارگران در حرم مطهر رضوی آغاز به کار کرد.
این دوره به همت سازمان امور دانشجویان وزارت علوم در دانشگاه فردوسی مشهد آغاز شده و به مدت یک هفته، با برگزاری کلاس‌های آموزشی، معرفتی و تفریحی ادامه خواهد داشت.
حجت الاسلام رستمی، رئیس نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها در افتتاحیه این برنامه گفت: حضرت زینب(س) با روشنگری، نهضت عاشورای حسینی را تداوم بخشیدند. دختران شهدا، ایثارگران، جانبازان و آزادگـان ملت ایـران بـاید بـا الگـوگیری از حضرت زینب(س) به تبیین دستاوردهای انقلاب بپردازند.
وی افزود: امروز دشمنان انقلاب و دین، جنگ شناختی را با هدف ایجاد شبهه در نسل نوجوان و جوان کشورمان نسبت به باورها، اعتقادات و ارزش‌های دینی آغاز کرده تا ذهنیت جوانان به ویژه فرزندان شهدا و ایثارگران را نسبت به انتخاب صحیح گذشتگانشان مخدوش و خراب کنند و وظیفه نسل امروز، مقابله با این رویکرد و هدف دشمن است.

گنجینه‌ها

همکاری با مراکز نسخ خطی ترکیه

دکتر احد فرامرز قراملکی، رئیس بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی که به عنوان نماینده این آستان مقدس برای حضور در اجتماع بزرگ عاشورایی شیعیان ترکیه به این کشور سفر کرد و با دکتر فروح اوزپلاویچی، مدیر مرکز نسخ خطی ترکیه دیدار و گفت‌وگو کرد.
در این دیدار ضمن گفت‌وگو درباره نسخ خطی و دیجیتالی، تصحیح متون خطی و برنامه‌های کلان دو مجموعه آستان قدس رضوی و مرکز نسخ خطی ترکیه، مراودات بین‌المللی و تبادل نسخ خطی، از مخزن گنجینه آثار خطی و مرکز ترمیم و نگهداری آثار خطی این مرکز بازدید به عمل آمد.
مرکز نسخ خطی ترکیه در سال ۲۰۰۸ از ادغام همه گنجینه‌ها در این کشور شکل گرفته است.

بررسی چرایی توجه به یک سبک ویژه در معماری شهری مشهد قدیم

اسرار نظامی «ساباط»های اطراف حرم

محمدحسین نیکبخت

مرحوم محمدکریم پیرنیا، استاد مشهور معماری ایرانی، در کتاب «آشنایی با معماری اسلامی ایران»، کلمه «ساباط» را مرکب از دوبخش «سا» به معنای آسایش و «بات»، به معنای آبادی می‌داند. در معماری سنتی ایرانی اسلامی، ساختن و توجه به ایجاد ساباط از ویژگی‌های مناطق کویری و گرمسیری است؛ ساباط‌ها کوچه‌هایی باریک هستند که بالای آن‌ها به وسیله سقفی پوشانده شده‌است و گاه روی این سقف، اتاق یا مکان ویژه‌ای برای استفاده‌های گوناگون بنا کرده‌اند. در واقع، ساباط‌ها کوچه‌های سقف‌داری هستند که از تابش مستقیم آفتاب محفوظ می‌مانند و به همین دلیل، دمای هوای مسیرهای عبور و مرور را پایین‌تر از حد معمول نگه می‌دارند؛ نتیجه این ابتکار، ایجاد پیاده‌روهای خُنَک برای رهگذرانی است که ناچارند در هوای گرم و به دلایل گوناگون، از کوچه‌های شهر و روستا بگذرند. با توجه به نکته‌ای که عرض کردم، می‌شود فهمید ساباط‌سازی که یکی از ویژگی‌های معماری ایرانی اسلامی است، مانند ساخت بادگیر، کاربردی خدماتی دارد و برای بهتر شدن شرایط زیست در شهرها و روستاها و کارایی آن مربوط به مناطق گرمسیری است. با این تعریف و باوجود اینکه شهر مشهد در ردیف شهرهای حاشیه کویر و گرمسیری قرار ندارد، باز هم در تاریخ معماری این شهر، ساباط‌ها خودنمایی می‌کنند و به عنوان بخشی از معماری کهن مشهدالرضا(ع) هنوز هم می‌شود در مناطقی مانند سرشور، نوغان و بالاخیابان، رد و نشانی از ساباط‌های قدیم مشهد یافت؛ علت توجه به این سبک معماری در میان مجاوران حرم رضوی چیست؟ چرا آن‌ها ترجیح می‌دادند کوچه‌ها را باریک و مسقف بسازند؟

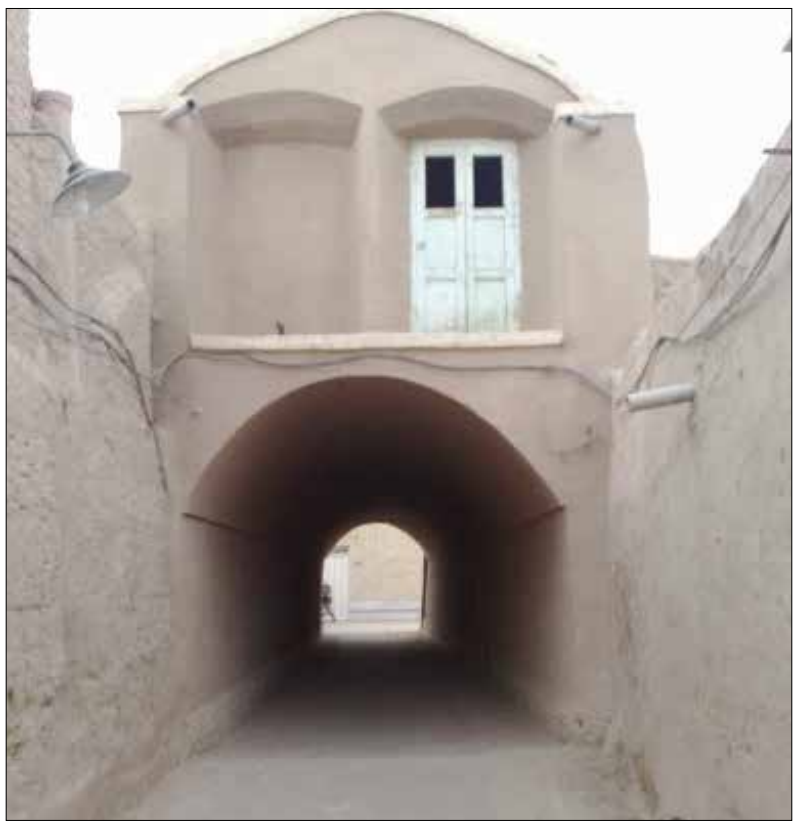

دردسرهای ساباط‌سازی

ساباط‌ها در شرایطی به عنوان بخشی از معماری شهری مشهدالرضا مورد توجه قرار گرفتند که وجود آن‌ها دردسرهای متعددی برای زائران و مجاوران ایجاد می‌کرد؛ شاید جالب باشد بدانید یکی از دردسرهای اصلی وسایل نقلیه جدید، در نخستین سال‌های فعالیت در مشهد و برای عبور از کوچه‌های اطراف حرم مطهر، همین ساباط‌های باریک و مسقف بود. این مسئله حتی عبور و مرور با گاری و کالسکه‌های قدیم را هم تحت تأثیر قرار می‌داد. جهانگردانی مانند هانری دالمانی که اواخر قرن نوزدهم گذرش به مشهد افتاد، علاوه بر مشکل عبور و مرور، از وضعیت نامناسب بهداشتی ساباط‌ها هم، صحبت می‌کنند؛ وقتی آفتاب به کف کوچه دسترسی نداشته باشد و از طرفی، کوچه را هم مسقف کرده باشند، فضای نموری به وجود می‌آید که مستعد فعالیت میکروب‌ها و به وجود آمدن بیماری و رایحه‌های نامطبوع ناشی از فساد زباله و... است و این مشکل، در مورد ساباط‌های مشهد قدیم، کاملاً به چشم می‌آمد و نشان می‌دهد شاید توجه به این سبک معماری، دلایلی دارد که به این مضرّات پرشمار، می‌چربیده است.

۲ دلیل برای انتخاب یک سبک

درباره طراحی ساباط به عنوان بخشی از معماری تاریخی اطراف حرم رضوی، دو دلیل می‌توان ارائه کرد. دلیل نخست، تقلید از سبک معماری شهرهای کویرنشینی مانند یزد و کرمان است که از طریق مهاجرانی که از این مناطق به مشهد آمدند و مجاور حرم رضوی شدند، به این شهر منتقل شد؛ مانند آنچه که قبلاً درباره بادگیرهای ساخته شده در مشهد، در یکی از یادداشت‌های صفحه نخست رواق عرض کردم. البته اگر این دلیل را موجه بدانیم، باید بگوییم انتخاب چنین الگویی در شهرسازی مشهد، باید بدون در نظر گرفتن نوع اقلیم این شهر برگزیده شده‌باشد که طبعاً، با توجه به دقت‌نظر و وسواس پیشینیان ما در انتخاب الگوهای معماری، کمی دور از ذهن به نظر می‌رسد. دلیل دوم که باید آن را در تاریخ شهر مشهد جست‌وجو کنیم، وضعیت دفاعی شهر در برابر هجوم اقوام مختلف، مانند ترکمانان و ازبکان در دوره‌های مختلف تاریخی است؛ تعجب نکنید! برای شهری مانند مشهد که تا پیش از دوره شاه تهماسب یکم صفوی، برج و باروی درست و حسابی نداشت و هجمه‌های نظامی به آن، عموماً به جنگ در کوچه پس کوچه‌های شهر کشیده می‌شد، وجود ساباط‌ها یک فرصت بسیار مغتنم به حساب می‌آمد؛ ویژگی ساباط یعنی باریک بودن کوچه و مسقف بودن آن، حرکت دشمن در شهر را به شدت کُند و امکان دفاع مؤثر را فراهم می‌کرد. به همین دلیل است که می‌بینیم در هجوم سنگین ازبکان، در اوایل دوره صفویه و مدتی پس از درگذشت شاه اسماعیل یکم، مهاجمان با وجود تعداد زیاد، ناچار شدند برای ورود به شهری بدون باروی کارآمد، نزدیک به یک ماه وقت بگذارند و در نهایت، با دادن تلفات بسیار، موفق به اشغال مشهد شوند. بنابراین، ساباط‌ها باوجود همه ایرادهایی که داشتند، به دلیل کاربری نظامی، در شهرسازی مشهد مورد استفاده قرار گرفتند و بعدها نیز، با وجود ساخته شدن باروی مشهور شهر، حضور خود را در فضای معماری شهری حفظ کردند.